

МОДЕРНІЗАЦІЯ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

THE MODERNIZATION OF FOREIGN LINGUISTIC TRAINING OF FUTURE AGRARIAN SPECIALISTS IN THE SPHERE OF PROFESSIONAL ACTIVITY

Макухіна С.В.,

*викладач кафедри іноземних мов
Херсонського державного аграрного університету*

У статті розглянуто проблеми вдосконалення іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі. Визначено зміст, структуру, можливості оновлення сучасних освітніх тенденцій у навчальному процесі. Наголошено на важливості введення творчого компонента, який має відповідати за формулювання нових ідей та генерацію нового світосприйняття в процесі професійного зростання студентів. Особливу увагу приділяється модернізації структури іншомовної професійної підготовки студентів-аграріїв. На підставі аналізу сучасних концепцій щодо спрямованості навчального процесу визначено та охарактеризовано специфічні принципи організації навчального процесу.

Ключові слова: модернізація, іншомовне середовище, професійна підготовка, принципи навчання, комунікативна компетенція.

В статье рассмотрены проблемы усовершенствования иноязычной профессиональной подготовки будущих специалистов аграрного профиля. Определено содержание, структуру, возможности обновления современных образовательных тенденций и профессиональной направленности. Отмечается важность введения творческого компонента, который должен отвечать за формулирование новых идей и генерацию нового мировосприятия в процессе профессионального роста студентов. Особое внимание уделяется модернизации структуры иноязычной профессиональной подготовки студентов-аграриев. На основе анализа современных концепций направленности учебного процесса определены и охарактеризованы специфические принципы организации учебного процесса.

Ключевые слова: модернизация, иноязычная среда, профессиональная подготовка, принципы обучения, коммуникативная компетенция.

The article deals with the problems of improving the foreign linguistic professional training of future agrarian specialists. There is a necessity of new conception development of foreign language teaching, determination of priority aims, tasks and directions, search of new forms, methods, technologies of studies and others. The article noted the importance of introducing a creative component which should be responsible for the formulating of new ideas and generating new perception of the world in the process of professional development of students. Particular attention is paid to modernization of foreign linguistic professional training of future agrarian specialists. On the basis of the analysis of some modern conceptions in educational trends has been determined and characterized specific principles of teaching process.

Key words: modernization, foreign linguistic environment, professional training, teaching principles, communicative competence.

Постановка проблеми. Сьогодні англійська мова виступає не лише засобом міжнародного спілкування, а й необхідною умовою виконання професійної діяльності. Тому виникає необхідність розроблення нової концепції викладання іноземних мов, визначення пріоритетних цілей, принципів і підходів, пошуку нових форм, методів, технологій навчання тощо. Аграрна галузь є одним із перспективних напрямів економічного розвитку нашої держави, тому виникає потреба реформування аграрної освіти з метою оновлення кадрового складу в сільському господарстві згідно із сучасними вимогами. Основним завданням вищих навчальних закладів є підготовка фахівців із високим рівнем мобільності та конкурентоспроможності, які здатні розвивати аграрний потенціал України, можуть бути активними учасниками міжнародних програм, обмінюватися

досвідом із зарубіжними партнерами та постійно самоудосконалюватися в умовах європейської та світової інтеграції. У цьому контексті проблема іншомовної підготовки майбутніх аграріїв набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед численних досліджень, присвячених питанням іншомовної підготовки студентів-аграріїв, можна виділити роботи С. Заскалети, А. Кузнєцова, І. Ляшенко. Проблеми професійної підготовки фахівців немовного профілю відображені в працях П. Атутова, І. Бега, Н. Бібік, С. Гончаренка, Р. Гуревича, А. Захлібного, І. Зязюна, Н. Ничкало, В. Сидоренка. Психолінгвістичні, лінгвістичні та методичні проблеми формування іншомовних комунікативних та професійних компетенцій і компетентностей досліджували науковці Л. Барна, М. Барна,

Л. Бахман, З. Коннова, О. Кучеренко, О. Леонтьєв, І. Мегалова, Д. Хаймз, Л. Шевчик та ін. Аналіз цих досліджень доводить актуальність проблеми підвищення якості навчання іноземним мовам у вищих навчальних закладах негуманітарного профілю та засвідчує необхідність розроблення цілісної системи підготовки студентів аграрних спеціальностей до професійного іншомовного спілкування.

Постановка завдання. У статті зроблено спробу визначити концепцію іншомовної, професійно-орієнтованої підготовки майбутніх аграріїв, її сутність, структуру, можливості оновлення відповідно до сучасних освітніх тенденцій та професійного спрямування; проаналізувати принципи іншомовної підготовки студентів аграрних спеціальностей, узагальнити теоретичні засади; визначити основні рівні володіння іноземною мовою; обґрунтувати основні принципи формування структури іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців аграрного профілю.

Виклад основного матеріалу. Іншомовна професійна підготовка фахівця аграрного профілю повинна відповідати вимогам сучасності, бути зорієнтованою на розширення кола професійних ролей та функцій, перспективу міжнародної співпраці. Особливу складність для організації процесу професійної підготовки має визначення її пріоритетів, мети навчання і професійної підготовки. Слід зазначити, що система професійно-орієнтованої підготовки майбутнього спеціаліста забезпечує виконання певного державного замовлення на фахівця, а також є засобом життєвого самовизначення. Однак сучасні вимоги до рівня володіння іноземною мовою не завжди збігаються зі змістом навчання взагалі. Переобтяженість програм фаховими дисциплінами не дозволяє збільшити (а іноді й зберегти) кількість годин, що мають бути відведені на вивчення іноземної мови. Тому необхідно виробляти концепцію наближення якості навчання іноземним мовам у вищих навчальних закладах до європейських стандартів і втілювати цю концепцію в практику навчання. До уваги треба брати принцип системності, міждисциплінарності та інтегративності. Принцип системності полягає в організації процесу вивчення іноземних мов на основі єдиної нормативної бази, чітко визначених кількісних та якісних потреб, координації заходів, структуризації мовних курсів за рівнями підготовки та спеціалізацією, стандартизації змісту навчання і контролю ефективності підготовки. У курсі дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» ми ставимо за мету формування кому-

нікативної компетенції майбутнього спеціаліста мовою спеціальності, високої культури ділового спілкування, оволодіння фаховою термінологією та прийомами і практичними навичками укладання документів. Також очевидним є те, що забезпечення ефективного формування комунікативної компетенції фахівця аграрної галузі можливе лише за умов створення лінгвопрофесійного середовища. Міждисциплінарний підхід об'єднує різні складники навчання, серед яких найбільша увага приділяється лінгвістичному складнику, що дає можливість розвивати професійне спілкування, залучаючи знання з фонетики, термінологічної лексики та граматики. Тому з метою якісної іншомовної підготовки студентів немовних спеціальностей має передбачатись спільне розроблення викладачами фахових дисциплін та викладачами кафедр іноземних мов навчально-методичних матеріалів для викладання фахових дисциплін іноземною мовою для бакалаврів і магістрів немовних спеціальностей.

Розглядаючи переваги інтегрованого підходу до викладання іноземної мови (як реалізації міжпредметних зв'язків), вказується на підвищення мотивації студентів, оскільки студенти усвідомлюють практичне значення вивченого матеріалу, розуміють необхідність набутих навичок у своїй майбутній професії та стають більш зацікавленими у результаті своєї діяльності. Крім того, на кожному із занять відбувається закріплення, узагальнення та систематизація отриманих знань. Проте на сучасному етапі міжпредметний зв'язок обмежується розглядом на заняттях з іноземної мови тем, пов'язаних зі спеціальністю. Хоча це і дозволяє ефективніше засвоювати необхідну лексику, проте є лише невеликим кроком у напрямі міждисциплінарної інтеграції, що потребує значного вдосконалення.

Отже, підготовка з іноземної мови майбутніх фахівців аграрної галузі потребує вдосконалення організації навчального процесу, нових технологій, форм і методів навчання, які могли б підвищити рівень діяльності студента.

Навчання професійному спілкуванню має містити професійно значущу інформацію. Професійна діяльність вимагає застосування відповідних знань, що виявляються у практичних уміннях, що формуються на початковому етапі навчання і вдосконалюються в подальшій професійній діяльності. Професійне спілкування є важливим чинником у формуванні компетентної особистості, оскільки воно є необхідною умовою для виконання професійних обов'язків, впливає на розвиток професійних якостей людини, сприяє

успішній самореалізації особистості у професійній сфері, забезпечує її конкурентоздатність на ринку праці. Усе це в комплексі складає основу комунікативної компетенції – однієї з ключових компетенцій професійної компетентності майбутнього фахівця з агрономії.

Таким чином, основним елементом моделі модернізації професійної підготовки майбутніх аграріїв є мета, що полягає у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців. При цьому ця мета конкретизується за допомогою постановки таких завдань:

- оволодіння студентами аграрного профілю фундаментальними теоретичними знаннями, що дають цілісне уявлення про зміст, структуру і функції професійної діяльності, провідних технологій здійснення;

- засвоєння ними провідних способів професійного мислення і практичних дій, необхідних для успішного виконання завдань із використанням іноземних мов у досягненні професійних цілей;

- актуалізації в студентів потреби у професійному зростанні, самопізнанні, самовизначенні й самовихованні як майбутніх фахівців сфери аграрного бізнесу;

- стимулювання пізнавальної мотивації щодо набуття необхідних для успішної професійної діяльності предметних, соціальних, індивідуальних і персональних компетенцій. Слід зазначити, що інтереси студентів ВНЗ концентруються навколо зацікавленості своєю майбутньою професією, тому потрібно створювати на заняттях таку комунікативну обстановку, яка б мобілізувала активність.

Комунікативне навчання передбачає формування у студентів комунікативної компетенції, яка вважається сформованою, якщо майбутній фахівець використовує іноземну мову, щоб самостійно отримувати й розширювати свої знання і досвід. Від рівня сформованості фахової підготовки залежать результати комунікаційної взаємодії у майбутньому професійному середовищі.

Отже, розглянемо два основні рівні володіння іноземною мовою згідно з програмою з англійської мови для вищих навчальних закладів. Користувач іноземною мовою першого рівня може розуміти практично все, що чує або читає. Може отримати інформацію з різних усних чи письмових джерел, узагальнити її та зробити аргументований виклад у зв'язній формі. Може висловлюватись спонтанно, дуже швидко і точно, диференціюючи найтонші відтінки змісту в досить складних ситуаціях. Користувач іноземної мови другого рівня

може розуміти широкий спектр досить складних та великих за обсягом текстів і розпізнавати імпліцитне значення. Може висловлюватись швидко і спонтанно без помітних труднощів, пов'язаних із пошуком засобів вираження. Може ефективно і гнучко користуватись мовою у суспільному житті, навчанні та з професійними цілями. Може чітко, логічно, детально висловлюватись на складні теми, демонструючи свідоме володіння граматичними структурами, конекторами та зв'язними програмами висловлювання [2, с. 148]. Перший рівень володіння іноземною мовою характеризує ступінь точності, легкості та невимушеного користування мовою. Цей рівень не передбачає досягнення компетенції носія мови або наближеної до неї. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти передбачають такі дескриптори для цього рівня: точно передає більш тонкі відтінки значення, вживаючи широкий спектр модифікаційних схем; широко користується ідіоматичними зворотами та колоквалізмами з усвідомленням конотативного рівня значення; повернення назад і перебудова під час зіткнення зі складнощами настільки плавні, що співрозмовник ледве це помічає. Для другого рівня, який називають «ефективна оперативна компетенція», характерним є доступ до широкого кола мовних засобів, що робить можливою швидко, спонтанно комунікацію. Користувач мови може висловлюватись швидко та спонтанно, майже не докладаючи зусиль, має великий лексичний запас і добре ним користується, що дає можливість швидко «закрити прогалини» за допомогою інших формувань. Пошуки виразів або зміни стратегій тут ледь помітні; лише концептуально складний предмет спілкування може перешкодити природному, плавному потоку мовлення [3, с. 58].

На сучасному етапі розвитку світової спільноти іншомовну комунікаційну компетентність слід розглядати обов'язковим складником загальної фахової підготовки, що, як наголосив М. Пригодій, зосереджена на знаннях й уміннях у структурі компетентності (як основній цілі педагогічного процесу), а в професійній діяльності важливим для подальшого розвитку фахівця є розуміння динаміки розвитку самої компетентності, тобто прогнозування тих запитів із боку ринку праці, які покликана задовольнити система освіти [4, с. 185]. На основі підходів до формування змісту іншомовної комунікативної компетентності та її структурних компонентів Ю. Шмідт підкреслив, що будь-яка компетентність індивіда має такі компоненти: 1) знання; 2) навички, уміння; 3) здатності; 4) професійно

важливі якості; 5) досвід, що дозволить оперативно вирішити завдання та проблеми, які виникають у процесі професійної діяльності. Науковець також зробив певні узагальнення: 1) іншомовну комунікативну компетентність слід розглядати з точки зору здатності й готовності особи (як суб'єкта діяльності) здійснювати ефективну іншомовну комунікацію з носіями мови; 2) здатність і готовність здійснювати ефективну іншомовну комунікацію формується на основі засвоєних знань, навичок, умінь, здатностей, наявності професійно важливих комунікативних якостей, досвіду використання іноземної мови у процесі комунікації, які складають її структуру [7, с. 462]. Щодо визначення структури іншомовної комунікативної компетентності, то дослідники виділяють такі складники:

– дискурсивну компетентність – здатність поєднувати окремі речення у зв'язне усне або письмове повідомлення, дискурс, використовуючи для цього різноманітні синтаксичні та семантичні засоби;

– соціолінгвістичну компетентність – здатність розуміти і продукувати словосполучення та речення з такою формою та таким значенням, які відповідають певному соціолінгвістичному контексту іншомовної комунікації;

– стратегічну компетентність – здатність ефективно брати участь у іншомовній комунікації, обираючи для цього правильну стратегію дискурсу, а також адекватну стратегію для підвищення ефективності комунікації;

– лінгвістичну компетентність – здатність розуміти та продукувати вивчені або аналогічні

їм висловлювання, а також потенційна здатність розуміти нові, невивчені висловлювання іншомовного середовища [5, с. 297].

Вищезазначене дає змогу дійти висновку, що іншомовна комунікативна компетентність є комплексом знань, умінь, навичок та особистісних рис, рівень сформованості яких дозволяє майбутньому спеціалістові ефективно здійснювати іншомовну, а тому міжмовну, міжкультурну і міжособистісну комунікацію. Оволодіння іноземною мовою сприятиме як удосконаленню процесу формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців, так і розвитку інтелектуальних здібностей, набуття значущих для кожного знань та умінь.

Висновки. Іноземна мова професійного спрямування є обов'язковим компонентом фахової підготовки спеціалістів аграрної галузі. Формування іншомовної компетентності майбутніх аграріїв полягає в набутті вмінь, знань та навичок з іноземної мови з точки зору розуміння сутності та соціальної значимості своєї професії, вміння застосувати фахово-спрямовану іноземну мову з метою виконання професійної діяльності. Слід підкреслити, що з огляду на вимоги сьогодення щодо подальшого розвитку європейського освітнього простору, до якого прагне вітчизняна система вищої лінгвістичної та іншомовної педагогічної освіти, нами було розглянуто систему модернізації та вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі, спрямовану на формування професійно-лінгвістичної та професійно-педагогічної компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бикмурзин К. Формирование лингвокоммуникативной компетентности студента в образовательном процессе вуза: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04: 13.00.01. Оренбург, 2007. 179 с.
2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид.: д-р пед. наук, проф. С. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
3. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти. Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. Київ: «К.І.С», 2003. С. 57–81.
4. Пригодій М. Визначення теоретичних аспектів змісту комунікаційної компетентності сучасного фахівця. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Чернігів: ЧНПУ, 2014. Вип. 117. С. 183–185.
5. Сумцова О. Формирование иноязычной коммуникативной компетенции студентов технических вузов при использовании активных методов обучения иностранному языку. Молодой ученый. 2012. № 2. С. 297–298.
6. Хомский Н. Аспекты теории синтаксиса. Москва, 1972. № 6. С. 122–124.
7. Bachman Lyle F., Palmer Adrian S. The Construct Validation of Some Components of Communicative Proficiency. TESOL Quarterly. 1982. Vol. 16. September. No 3. P. 449–465.